

Kurt Jacobsen
LENIN. Biografi
Informations Forlag 2012
382 sider ill.
Kr. 349

Det var i midten af 1970'erne. Under en eksamination i russisk på Aarhus Universitet. Eksaminanden havde fået en tekst, som hun skulle oversætte og realkommentere. Den handlede om Lenin og hans gerninger. Eksaminanden var faglig dygtig, så oversættelsen gik fint. Lige så kommentaren, indtil jeg – nærmest i forbifarten – spurgte om Lenins mellemnavn eller fadernavn. Her gik hun i stå. Det skal siges, at eksaminanden også var meget aktiv i KomS, dvs. Kommunistiske Studenter – så meget var på spil for hende. Jeg prøvede at hjælpe ved at sige, at navnet var det samme, som den nuværende (dvs. daværende) generalsekretær Bresjnev havde. Men lige meget hjalp det. Så jeg måtte træde til og sige, at det var Iljitj, dvs. søn af Ilja. Alligevel fik den studerende naturligvis en pæn karakter. Men hun brød i gråd – ikke på grund af karakteren, men fordi hun som KomS'er ikke havde kunnet svare. Hverken på Lenins eller Bresjnevs fadernavn.

Lige så elsket og dyrket, Vladimir Iljitj Lenin (1870-1924) har været i nogle kredse – lige så hadet og afskyet har han været i andre, lige siden han i oktober 1917 overtog magten i Rusland. Ved et kup – eller rettere sagt ved simpelthen at samle magten op på gaden. Al den stund, ingen seriøst viste sig at ville kæmpe for at bevare det gamle regime. Og efter, at først Romanov-dynastiet i februar og siden Den provisoriske Regering i oktober havde givet op.

Nu er det naturligvis ikke op til hverken historieskrivning eller –forskning at hade eller elske historiske personer. Ikke desto mindre har had så vel som kærlighed i mange forklædninger sneget sig ind i mange historiske værker. Det gælder imidlertid ikke nærværende bog,

Forfatteren, Kurt Jacobsen (født 1954), er professor i virksomhedshistorie ved Copenhagen Business School. Han har tidligere udgivet en fremragende biografi om Aksel Larsen, der 1994 indbragte ham doktorgraden. Jacobsen var 1993-97 historiker ved GN Store Nord, hvis historie han har behandlet i bogen *Den Røde Tråd* (1997).

Bogen kaldes en *Biografi*. Dermed deler den skæbne med andre politiske biografier. Nemlig problemet med at holde fokus på den biograferede. Og finde en balance mellem personen og den tid, han/hun lever i. Jacobsen synes tilbøjelig til at ville det hele, hvilket i sagens natur er umuligt. I stedet for konstant at have Lenin i centrum

stritter bogen i mange retninger. Derfor lader bogen læseren uden forudsætninger noget i stikken. Og det er synd. For forfatteren har egentlig så meget at fortælle.

Det er tydeligt, at forfatteren har mere greb om de ideologiske end om de politiske og udenrigspolitiske kontekster omkring Lenin. Sidstnævnte præges af uformidlethed og et væld af ligegyldige datoer og årstal.

Bogen falder i to dele. Først en kronologisk gennemgang af Lenins liv og gerninger fra vugge til grav og dernæst nogle kapitler om hans eftermæle mv. Jacobsen lægger ud med Vladimirs trykke barndom i et borgerligt og tsartro, men alligevel oplyst og litterært dannet lærerhjem i provinsbyen Simbirsk. Idyllen blev imidlertid brat afbrudt, da teenagedrengen Volodjas storebror, Aleksander, i 1887 blev fængslet og henrettet som terrorist. En begivenhed, der for altid stemplede og forandrede familiens liv – og som gjorde Vladimir Iljitj til revolutionær.

Vi følger dernæst hans uddannelse til jurist, hans begyndende revolutionært orienterede forfatterskab og hans konstant rastløse liv. Forvisningen til den fjerneste del af Sibirien, hjemkomst og opgør med den evolutionært orienterede del af den russiske socialdemokratisme. I forbindelse hermed en begrundelse for dannelse af et parti af en helt ny type – dikteret af tsarismens politiske og konspiratoriske vilkår. Dernæst sytten års emigration til et omflakkende og evigt søgende liv i Vesteuropa – kun afbrudt af en kortvarig tilbagevenden under 1905-revolutionen. En revolution, der imidlertid endte med kun at fortjene betegnelsen ”generalprøve”. Dernæst ny ørkesløs venten på en revolution, der mere og mere fortonede sig i horisonten. Udbruddet af Første Verdenskrig i 1914 kom som sendt fra himlen. Den førte til Romanov-dynastiets fald i februar 1917, dannelsen af Den provisoriske Regering og Lenins tilbagekomst i april.

Fra da af er der stort set sammenfald mellem Lenins og Ruslands historie. Den ”rigtige” socialistiske revolution valgte Lenin at gennemføre i oktober 1917. I et Rusland, der var martret af og kørt fast i en verdenskrig, som han valgte at kalde ”imperialistisk” og derfor i sit væsen fremmed og uvedkommende for ”rigtige” socialister. Dernæst følger i overskriftsform borgerkrig, udenlandsk intervention, trusler mod revolutionen i form af bonde- og matrosopstande. Strategiske tilbageskridt som f.eks. Den nye økonomiske Politik (NEP) i marts 1921. Endelig Lenins slagtilfælde og død i januar 1924 – kun 54 år gammel.

På bogens sidste små hundrede sider gør forfatteren arv og gæld op efter Lenin. Og han gør det med mange rammende og originale bemærkninger. Det store spørgsmål har naturligvis været, om der var afgørende forskel mellem Lenin og Stalin i arten og omfanget af grusomheder – eller om de i realiteten var to alen ud af samme dårlige

stykke. Det sidste ikke mindst på baggrund af de hidtil ukendte dokumenter, der blev gravet frem af arkiverne efter Sovjetunionens opløsning i 1991. Jacobsen tilslutter sig dem, der ikke ser nogen forskel på Lenin og Stalin. Revolutionen og målet var for dem til stadighed vigtigere end midlerne – uanset hvilke.

Og så er der spørgsmålet om Lenins såkaldt politiske testamente, som han dikterede til sin sekretær i de sidste måneder af sit liv. Og hvori han advarede mod Stalin. Mod den selv samme Stalin, som han tidligere havde kaldt ”en vidunderlig georgier”. Stalin sørgede for, at testamentet stille og roligt gik i ”glemmebogen”. Lige som det var ham, der med kløgt og taktisk tæft orkestrerede læremesterens balsamering og eftermæle efter recepten: Iljitj er død, men Lenin skal leve evigt.

Jacobsen gør omhyggeligt rede for Stalins bestræbelser for at udødeliggøre Lenins legeme, liv og gerning. Også de rent praktiske (side 322) som for eksempel, at der var tegn på opløsning af liget, da balsameringen begyndte sidst i marts 1924. Før det havde man dog taget Lenins hjerne ud i håb om der at finde ”genialitetens kilde”. Med det formål havde man indforskrevet den tyske neurolog og hjerneforsker Oskar Vogt. Han skar hjernen op i fire dele og hver af disse dele i 7.500 tynde skiver – og fandt tydelige tegn på, hvorfor Lenin var så intelligent, så ordet geni var passende. De 30.000 skiver hjerne opbevares stadig på et laboratorium i Moskva. Ligesom Lenins Mausoleum stadig er intakt på Den røde Plads.

Indtil sin død i 1953 hævdede Stalin stålsat og hårdnakket sin gæld til læremesteren Lenin, selv om han selv, som årene gik, gradvist fyldte mere og mere i forholdet. Med Khrustjovs såkaldt hemmelige tale i februar 1956 opstod der de første sprækker i relationen Lenin-Stalin. Lenin blev the good og Stalin the bad guy. Sådan var det til og med Gorbatsjov, der dog perspektiverede billedet ved at henvise til, at Khrustjov kun havde gjort op med personkulten, men ikke med de grundlæggende samfundsstrukturer, Stalin havde skabt. Efter Sovjetunionens sammenbrud og arkivernes åbning væltede skeletterne ud af skabene. Nu dokumenteredes det, at Stalin og Lenin virkelig var to alen ud af samme dårlige stykke.

Jacobsen citerer (side 367) Lenins seneste biograf på dansk, Niels Erik Rosenfeldt, for at kalde ham en ”revolutionær fundamentalist”). Han giver Rosenfeldt ret, men tilføjer, at Lenin heri egentlig ikke adskilte sig fra de andre ledende bolsjevikker. Men Lenin havde efter Jacobsens mening noget andet og mere. Nemlig en indre glød og overbevisning, der udsprang af personlige oplevelser og teoretisk tænkning. Dertil et uudslukkeligt had til Romanov-dynastiet (og til den tsartro ortodokse kirke, kunne man tilføje, TP) samt en ubetinget overbevisning om den socialistiske revolutions nødvendighed, som udgjorde Lenins motiverende drivkraft og uudtømmelige brændstofreserve.

Og Jacobsen fortsætter: ”Hertil kom en stærk og målrettet vilje samt en høj selvbevidsthed baseret på, at han i sin egen selvforståelse ikke alene havde en videnskabelig indsigt i samfundsudviklingen, men at han var den eneste, der havde den fuldstændigt sande indsigt. Læg hertil en utrættelig og nærmest umenneskelig arbejdsevne, der satte ham i stand til at forcere udviklingen fremad, idet han drev, ikke kun sig selv, men også sine kampfæller til det yderste af deres fysiske og psykiske formåen – og længere endnu . --- Endelig havde Lenin en unik evne til at gribe ikke kun øjeblikket og det centrale spørgsmål, men også til at overbevise og begejstre sine kampfæller”. Denne karakteristik kan nok de fleste være enige i – også Rosenfeldt. Jacobsens bog bringer i øvrigt intet væsentligt nyt i forhold til den seneste internationale litteratur som Robert Service (2002) og Christopher Read (2005) samt vor hjemlige sovjetekspert, Niels Erik Rosenfeldt (2008).

Afsnittet om Lenins forhold til statsteoretikeren Nicola Machiavelli (1469-1527) forekommer nærværende anmelder fortænkt og irrelevant. Al den stund, vi dokumenteret har både den russiske revolutionære tradition og marxismen som Lenins væsentlige inspirationskilder.

Afsnittet om Lenins forhold til elskerinden Inessa Armand forekommer kulørt og illustrerer kun, at der i ham trods alt også var en form for begær og ikke blot den rene fornuft. Såre menneskeligt. Historisk betydning har det næppe.

En bedre korrekturlæsning ville have gjort underværker. Meget er direkte sjusk med f.eks. glemte bogstaver. Andet er syntaktisk knudret, grænsende til det uforståelige. I en billedtekst på side 116 gøres Lenin ti år yngre, end han vitterligt var i 1910.

På trods af de nævnte svagheder giver Kurt Jacobsen på godt og vel 300 sider sin læser en god og nyttig introduktion til Lenins liv og virke. Man får meget at vide, og selv om bogen ikke indeholder decideret nyt stof, så sammenfatter den på en overbevisende måde, hvad vi i dag ved om denne kontroversielle, men dog så betydningsfulde og epokegørende person.